Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 111. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 11-го ЧЕРВНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JUNE 11, 1954. No. 111. VOL. LXI.

ПЕРШИЙ КРОК ДО ОБ'ЄДНАННЯ РОБІТНИЧОГО РУХУ

94 РОБІТНИЧІ СПІЛКИ ПОГОДЖУЮТЬСЯ НЕ ВІДТЯГАТИ СОБІ ЧЛЕНІВ

Вашингтон. — Представники 94 робітничих спілок, які є членами Американської Федерації Праці і Конгресу Індустріяльних Організацій, підписали умову, щоб не перетягати членів, які належать до цих двох найбільших робітничих об'єднань. 65 спілок належать до АФП, а 29 до КІО, а число їхніх членів виносить коло 10 мільйонів робітників і робітниць. Одночасно вибрано арбітра, який має полагоджувати всі можливі непорозуміння, які могли б виникнути при здійснюванні цієї умови, яка є важна до 31 грудня 1955 року. Провідники спілок заявили, що цю умову напевно відновлять після того часу, а під час того будуть вести переговори в справі повного об'єднання робітничого руху. Голова АФЛ Джордж Міні і голова КІО видали спільну заяву, яка звучить так: „Ця догода означає перемир'я на робітничому фронті. Під час цього перемир'я, що триватиме майже два роки, спільна комісія, складена з представників обох організацій, працюватиме над вирішенням багатьох проблем, які треба розв'язати перед остаточним об'єднанням двох великих організацій в одну і єдину робітничу організацію". Секретар праці Джеймс П. Мічелл сказав, що таке об'єднання двох вільних спілок можливе тільки в вільній країні. Уряд з дійсним вдоволенням приймає цей крок до відома, в якому працюючі чоловіки і жінки Америки розв'язали таку важливу справу без урядового втручання. Але не всі робітничі спілки підписали цю умову про неперетягування членів. Чотири спілки КІО і коло 45 спілок АФЛ не погодилися її підписати. Між цими спілками находяться і такі великі спілки як Об'єднані Сталеві Робітники, Гільдія Американських Часописів (КІО) та Братство Возіїв (АФЛ), яке хоче само вести переговори про цю справу під проводом свого голови Дейва Бека. Джордж Міні заявив, що інші спілки підпишуть цю догоду пізніше, після того, як будуть розв'язані деякі внутрішні справи в цих спілках. Деякі спілки не заінтересовані в цій умові тому, що вона не має для них практичного значення.

Приготування на випадок страйку транспортовців у Ню Йорку

Ню Йорк, Н. Й. — Окрема комісія під проводом комісара поліції Френсіса В. Г. Адамса поробила конечні приготування на випадок, якщо в ночі з неділі на понеділок дійсно вибухне страйк транспортових робітників. Комісар Адамс заявив, що 11 важливих ділянок для міста мусять і далі діяти. Між ними він назвав: поліційну опіку, пожежну сторожу, телефон й телеграфи, службу здоров'я й шпиталі та розвожування харчів і медичного приладдя. І ком. Адамс і посадник міста Вагнер заявили, що ведуться переговори, щоб не допустити до страйку, але про їх вислід не можна нічого позитивного сказати. Найвищий Суд у Брукліні розглядає просьбу, щоб судово можна було заборонити цей страйк, який загрожує безпеці і здоров'ю жителів 8-мільйонового міста. Страйк проголошений спілкою 44,000 транспортових робітників, які працюють на підземках і міських автобусах та підвищених міських лініях.

За продовження допомоги фармерам у теперішній висоті

Вашингтон. — Рільнича Комісія Палати Репрезентантів більшістю 21 до 8 голосів відкинула пропозицію уряду зменшити допомогу фармерам і заявилася за тим, щоб цю допомогу для підтримування цін на рільничі продукти виплачувати в дотеперішній висоті, себто 90 відсоткового паритету. Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон, невдоволений з такого рішення комісії, заявив, що запропонує президентові Айзенгаверові скористати з права „вета", якщо Конгрес відкине урядовий законопроєкт про виплачування „пливкої" допомоги фармерам. „Пливка" допомога могла б бути знижена навіть до 75 відсотків паритету на ті рільничі продукти, яких є забагато на ринку. Ухвала цієї комісії — вістун боротьби, яка має розпочатися в обидвох палатах Конгресу навколо господарської програми уряду. Внески на „пливку допомогу" фармерам подавано вже в 1948 і 1949 роках, але тоді Конгрес не відважувався їх ухвалювати з огляду на вибори. Подібна ситуація витворилась і тепер, коли конгресмени і сенатори обох партій не хочуть втратити прихильности фармерів.

В АМЕРИЦІ

● **Капітан літаконосця „Бенінгтон"**, на якому внаслідок експльозії згинуло 102 моряки, заявив, що цей корабель піде до Брукдину для направи, яка триватиме коло 6 місяців.

● **Сенатська Правнича Комісія** прийняла законопроєкт, яким позбавляється комуністів права бути урядовцями в робітничих спілках.

● **В Бостоні** заарештовано 59-річного Семюела Лейзера, у якого після приїзду з Німеччини знайдено самоцвітів на 100,000 долярів. Лейзер звернувся був до лікаря нарікаючи на болі в животі. Лікар дослідив його і виявив у шлунку діяманти в кількості 200 каратів.

● **Нюйоркський посадник Вагнер** не поїде на конференцію в справах еміграції до Порто Ріко, — його відрадили від цієї подорожі з огляду на безпеку для його особи, яка могла б викликати демонстрації та заворушення на цьому острові.

● **В 1952 році до Чіле** прибуло 3,800, а в 1953 році 7,000 імігрантів. Це здебільшого італійці й німці, що приїхали на фармерські роботи.

● **Бразилійський апеляційний суд** вирішив, що не можна карати людину, коли вона вкрала щось з біди. Внаслідок такого рішення суду фабрика взуття прийняла знову на працю звільненого за крадіжку робітника, який діставав малий заробіток, мавши вдома хворих дітей.

● **Роя Кона** мають покликати на військові вправи до Кемп Кілмер у стейті Ню Джерзі. Сенатор МекКарті заявив, що його правного дорадника Кона напевно будуть „протекційно" трактувати під час військових вправ у Крайовій Гвардії.

● **Нюйоркський суддя** засудив 27-річну Тоні Керролл на 695 долярів кари за те, що вона зігнорувала 27 грошових кар за порушення правил їзди автом. Керролл мусить або заплатити грошову кару, або відсидіти 72 дні в тюрмі.

● **Шкільний інструктор авіяції, Джером Біндер** вчив своїх учнів не тільки літати, але й... красти авта. Його учні вкрали три авта, і тепер Біндера арештовано за „змову" з ними і за те, що „псував мораль" неповнолітніх.

● **Американські летуни в Німеччині**, які мають різні службові справи з німцями, дістали наказ вчитися німецької мови.

ВИЇМКОВИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ УСПІХ АДВ. Р. СМУКА

Вашингтон. — Минулого понеділка, 7-го червня, відомий наш громадянин, адвокат Роман Смук з Шікаґо, який був делеґатом на 23-тю конвенцію УНСоюзу, добився виїмкового успіху, діставши право практики при Найвищому Суді З'єдинених Держав, що є мрією кожного адвоката в країні. Адв. Р. Смук є першим і тепер єдиним адвокатом українського походження, що здобув такий великий професійний успіх. Діставши право на заступництво в Найвищому Суді, адв. Р. Смук виступатиме головно в іміграційних справах, спеціялізуючись в тій ділянці законодавства і правосуддя. Свою адвокатську канцелярію має адв. Роман Смук в Шікаґо при 2054 Вест Шікаґо евеню. Вістку про його професійний успіх прийме цілком певно з великим вдоволенням весь український загал.

Приспішують іміґрацію до ЗДА

Вашингтон. — З Вашингтону повідомляють, що вже в найближчому часі значна кількість нових іміґрантів прибуде до ЗДА згідно з законом 7 серпня 1953 року про допущення до цієї країни 214,000 іміґрантів поза квотами. Досі приїхало за новим законом дуже мало людей, бо треба було зорганізувати апарат урядовців для перевірки кандидатів на нових іміґрантів. До 13 травня цього року прибуло до ЗДА тільки 9 осіб, тепер це число збільшилося до 48, а цими днями на одному тільки кораблі прибуде до Ню Йорку 48 осіб. В березні республіканський конґресмен Джекоб К. Джевітс заявив у Палаті Репрезентантів, що такий повільний приїзд нових іміґрантів — це „національний скандал". — Нова іміґраційна програма мала б закінчитися 31 грудня 1956 року, і до ЗДА мали б приїхати 214,000 нових іміґрантів. За здійснення цієї програми відповідають такі департаменти: державний, скарбу, справедливости, оборони, праці і добробуту. На чолі іміґраційної акції стоїть Р. В. Скотт МекЛавд, директор безпеки, інспекції і консулярних справ в державному департаменті.

Домагаються прав стейту для Аляски

Вашингтон. — Численна делеґація з Аляски прибула літаком до Вашингтону, щоб довідатися, чому Конґрес не хоче погодитися на законопроєкт про надання Алясці прав стейту ЗДА. Але вона нічого не довідалася, і з нічим повернулась. Президент Айзенгавер, а також департамент внутрішніх справ, якому підлягає Аляска, відмовились дати вияснення в цій справі. Деякі республіканські політики заявляли, що Аляска ще не може бути стейтом ЗДА з військових причин, бо північна її частина дуже рідко заселена, і треба було б відділити цю частину, коли б решті Аляски надати право стейту. Одначе Пентаґон не має жадних застережень проти надання стейтових прав цій території, а також не має жадних плянів поділу Аляски. Департамент оборони не цікавиться цією справою, а дбає тільки про те, щоб забезпечити військові інсталяції на Алясці. Сенат прийняв законопроєкт про надання стейтових прав Алясці і Гаваям. Тепер республіканські провідники в Конґресі не допускають до голосування в Палаті Репрезентантів над цією справою. Самі мешканці Аляски протестуватимуть проти поділу своєї території. Коли б прийшло до поділу, то на південну частину припало б 85 відсотків теперішнього населення Аляски, а на півночі залишилося б рибні води та мінеральні багатства.

Мандрівні американські атомові виставки

Вашингтон. — Цього місяця влаштовується мандрівні і постійні атомові виставки в різних державах світу, на яких відвідувачі побачать, як можна використовувати атомову енерґію для мирних цілей. Перша така виставка відкриється в Італії 15 червня. Друга виставка буде влаштована в Англії, або у Франції. Перевозитимуть їх на п'ятьох великих тягарових автах. Постійні виставки зорганізують у Бразилії і в Берліні. Кожна з них коштуватиме 150,000 долярів. Менші мандрівні виставки будуть їздити по Індії, Пакістані і Цейльоні в вересні цього року. Дещо пізніше такі самі атомові виставки будуть влаштовані в Єгипті та в інших арабських країнах.

„Комунізм у Ґватемалі — небезпека для всіх американських країн"

Вашингтон. — Державний секретар Джан Фостер Доллес заявив на пресовій конференції, що комунізм в Ґватемалі — це небезпека не тільки для ЗДА, але для всіх американських країн. І тому цю небезпеку треба обговорити на спільних нарадах Організації Американських Держав, які мають відбутися 1 липня в Монтевідео в Уруґваї. Доллес сказав, що недавній транспорт зброї до Ґватемалі з комуністичної Польщі створив ситуацію, яка вимагає нарад представників усіх американських держав. Одначе — додав він — не треба впадати в гістерію, а треба вислухати також арґументів Ґватемалі. Журналісти запитували Доллеса, чи відбудеться зустріч президента Ґватемалі з Айзенгавером. Доллес відповів, що комунізмом у Ґватемалі цікавляться й інші американські держави, а тому важко прийняти пропозицію Ґватемалі про переговори лишень між цією державою і ЗДА. Ми не знищили б комунізму в Ґватемалі навіть тоді, коли б за кожного банана платили куснем золота — сказав державний секретар. — Представник Коста Ріка заявив, що він цілком підтримує Доллеса.

● **З комуністичного Китаю** прибуло до Гонґконґу 7 осіб: 5 англійців, 1 американець і 1 канадієць. Між англійцями — католицький духовник, який оповів, що він два роки чекав на виїздову візу.

Христина та Олег Третяки мріють про студії в каледжах

Пассейк, Н. Дж. — У пассейському часописі вміщено знімок 17-річної Христини і 15-річного Олега Третяків, які з успіхом закінчують середню школу і мріють про дальші студії в каледжах. Вони є дітьми Костя Третяка, що прибув до цієї країни три роки тому, і принесли добру славу українському імені. Олег — наймолодший учень у клясі, але при тому один „із найздібніших". Він є членом кількох шкільних товариств і був відзначений у стейтовому змаганні з математики, яке зорганізувала школа Рутґерс. Він думає студіювати електротехніку в Купер Юніон каледжі, а його сестра Христина, яка здобула також похвалу в середній школі, буде вчитися далі в Рутґерс каледжі в Нюарку.

Ще один сателітський міністер — „зрадник і шпигун"

Ґеорґ Дертінґер

Берлін. — Ґеорґ Дертінґер, колишній східньо-німецький міністер закордонних справ, дістав 15 років важкої в'язниці за „шпигунство на користь чужої держави". Дертінґера обвинувачено в тому, що він „змовлявся" з західньо-німецьким урядом і „постачав" таємні інформації англійській та американській розвідці. Разом із ним засуджено на високі в'язничні кари 5 інших східньо-німецьких достойників, між ними д-ра Гельмута Брандта, міністра справедливости. На 11 років в'язниці засуджено теж секретарку Дертінґера. Дертінґер був християнським демократом, але східньо-німецький відділ цієї партії не має ніяких організаційних та персональних зв'язків з такою ж партією на Заході, а сам Дертінґер був палким речником співпраці з комуністами.

Рішучий виступ Беделла Смита в Женеві

Женева. — На останньому пленарному засіданні Женевської конференції в середу 9 ц. м. американський державний підсекретар Беделл Смит гостро заатакував Молотова й китайського комуніста Чу Ен-лая, ствердивши на вступі, що — слухаючи їх промов — він мав прикре враження, що вони не промовляють до членів конференції, а до своїх комуністичних співпартійців у світі. Він різко відкинув фрази згаданих комуністичних лідерів про їх симпатії для самостійности малих держав Індо-Китаю і їх ролю опікунів тієї самостійности, пригадавши ролю, яку відіграв СССР у відношенні до трьох балтійських держав, що з ними підписав був пакти неаґресії з урочистим запевненням, що шануватиме їх недоторканість, і пакт Молотова-Рібентропа, що започаткував був другу світову війну. Беделл Смит з свого боку запропонував три конкретні точки, над якими треба заосередитись в Женеві у справі Індо-Китаю: 1) окремий негайний мир на терені Ляосу і Камбоджі, 2) сформулування компетенцій надзірної міжнародної комісії, і 3) склад тієї міжнародної комісії. Державний підсекретар ще раз відкинув концепцію, щоб Індо-Китай мав наслідувати Корею з вибором такої „невтральної" комісії, де комуністичні члени мали б право і змогу спаралізувати її, як це зробили в Кореї.

Новий тактичний „трюк" Молотова

Женева. — У вівторок Молотов виступив був знову з новим пляном: щоб конференція спершу розглянула політичні передумови військового перемир'я, а лише потім припинити воєнні дії. Під політичними передумовами Молотов розуміє „проблеми, зв'язані з забезпеченням повної суверенности трьох індокитайських держав, переведенням вільних виборів в тих державах і відкликанням з Індо-Китаю всіх чужих військ". Водночас Молотов знову повторив домагання, щоб такі переговори найрадше перевели „дві сторони", себто французи й комуністичні в'єтмінці. Цей „новий" плян — пишуть у своїх коментарях американські часописи — є тільки повторенням дуже старого пляну, що на нього Молотов натякав уже на берлінських нарадах і зараз на першому засіданні в Женеві. Пропозиція Молотова гостро суперечить поглядам Заходу, бо на прикладі переговорів про перемир'я в Кореї виявилось, що почати розмови про політичні передумови — це значить запуститись в довгомісячні безвиглядні дискусії, в яких комуністи виголошують пропаґандивні промови. Тому в Женеві західні альянти стали відразу на становищі, що спершу треба припинити воєнні дії, а потім уже говорити про тривке замирення. Але комуністам якраз залежить не на мирі, а на продовжуванні в безконечність безплідних розмов.

ЗДА й Англія запропонували новий плян порозуміння в справі Трієсту

Рим. — Уряди З'єдинених Держав і Англії запропонували італійському урядові новий проєкт полагодження конфлікту за Трієст, що існує від закінчення другої світової війни з Юґославією. Цей проєкт є властиво вислідом таємних дипломатичних переговорів, ведених Англією і ЗДА з Юґославією. У висліді Юґославія погодилась, щоб Італія дістала майже всю зону „А", що її займають англо-американські війська, разом із містом і портом Трієсту, а Юґославія затримала зону „Б", яку й так має. Юґославія зріклася первісної думки, щоб поруч із портом Трієстом збудувати ще побічний малий порт для обслуги Словенії, зате хоче різних спеціяльних пільг і привілеїв у порті Трієсту для свого торговельного руху. ЗДА й Англія, предкладаючи Італії висліди своїх дипломатичних заходів, зазначили, що вони самі воліли б, щоб Трієст був „вільним містом", чи бодай, щоб сам порт був зінтерналізований. Обидві названі великодержави заявили теж, що на випадок підписання між Італією і Юґославією пакту порозуміння в справі Трієсту, вони дадуть Трієстові поважну фінансову допомогу.

ЗДА приготовляють відкликати свою військову місію з Індо-Китаю

Вашингтон. — Уряд ЗДА робить приготування до того, щоб відкликати свої технічні сили з Індо-Китаю, як тільки комуністи опанують дельту Червоної ріки — заявив один американський добре поінформований сенатор, який просив не подавати свого прізвища. Таке рішення запало в Вашингтоні в останніх днях, коли ситуація в Індо-Китаї значно погіршилася. Один високий урядовець сказав, що комуністи зможуть підбити весь північний Індо-Китай впродовж 30 днів, якщо не буде інтервенції союзників. Військової американської місії, яка складається з 256 осіб (в тому числі 200 механіків і спеціялістів), досі не відкликувано тому, що в цих людях ще може зайти потреба. — Французькі й американські спостерігачі заявляють, що оборонити Індо-Китай дуже важко, бо його населення байдуже ставиться до оборони своєї країни.

ФРАНЦІЇ ЗАГРОЖУЄ НОВА КРИЗА

БІЛЬШІСТЬ ФРАНЦУЗЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ ВІДКИНУЛА РЕЗОЛЮЦІЮ УРЯДУ В СПРАВІ ІНДО-КИТАЮ. — НАДЗВИЧАЙНЕ ЗАСІДАННЯ УРЯДУ. — ГОСТРА АТАКА НА ЗДА.

Париж. — Уряд прем'єра Ляніеля зазнав великої поразки в голосуванні над резолюцією, що її він предложив парляментові на початку засідання, скликаного для дискусії над індо-китайською проблемою і закордонною політикою уряду. Резолюція уряду звучала так: „Лякаючись, щоб не зробити чогось, що пошкодило б заходам у користь миру в Женеві, парлямент приймає до відома зусилля уряду довести до закінчення війни в Індо-Китаї на почесних умовах і рішає перейти до дальшої точки денного порядку". Цю резолюцію французький парлямент відкинув більшістю 324 голосів проти 269, висловлюючи таким чином посередньо недовір'я урядові. Негайно після того уряд зійшовся на надзвичайне засідання, на якому рішено поставити в парляменті руба питання про довір'я урядові. Такий внесок вже зголошено, але голосування над ним відбудеться щойно в суботу, з уваги на величезні, може історичні наслідки, що його буде мати вислід голосування. Вищенаведене голосування відбулося після того, як парлямент вислухав дві промови: міністра закордонних справ Бідо, що спеціяльно приїхав з Женеви, і лідера радикальної партії, Мендеса-Франса. Бідо заявив, що Франція мусить вибрати або ідеали, що їх мала в своїй минувшині, або капітуляцію. Бідо застерігся проти оскаржень, наче б він вів подвійну гру — на мир і на війну, — бо мовляв, — стараючись осягнути в Женеві порозуміння треба одночасно рахуватися з можливістю, що такого порозуміння не буде. Він покликався на те, що він точно тримався інструкцій, що їх дістав від уряду і від парляменту. Водночас представив важку ситуацію в Женеві, — покликаючись м. ін. на останній виступ Молотова, який у своїй промові образив оборонців Дієнбієнфу і, замість грати ролю посередника між Францією та індо-китайськими комуністами, пред'являє неможливі до прийняття вимоги. Бідо звернув теж увагу, що в'єтмінські комуністи в Женеві виказують ненависть, що внеможливлює порозуміння. У висновку Бідо заявив, що при існуючій все ще надії, що вдасться осягнути в Женеві перемир'я, він не може дати в цій справі тверду обіцянку, так само, як не може погодитись на те, щоб відкликати французький експедиційний корпус з Індо-Китаю.

Після того радикальний посол Пієр Мендес-Франс гостро заатакував закордонну політику уряду, закидаючи їй брак реалізму та підпорядкованість американській політиці. Він закинув урядові, що той підготовляв приступлення ЗДА до індо-китайської війни масовою участю американського летунства і морської фльоти, що наражувало Францію і весь світ на вибух третьої світової війни. Хоч Мендес-Франс також застерігався проти капітуляції, проте наполягав на обов'язкове заключення миру з комуністами і підкреслював нездібність цього уряду зробити це. Він впевняв, що повалення теперішнього уряду і викликана цим криза не буде нещастям, а спасенням Франції. Таким чином, за коментарями преси, Франція знову опинилась на важкому роздоріжжі, бо упадок уряду Ляніеля й покликання більш для комуністів „компромісового" уряду може затяжіти на всій міжнародній ситуації.

Відновлено переговори про Зарщину

Бонн. — Західньо-німецький канцлер Аденауер і французький високий комісар в Німеччині Понсе відновили безпосередні розмови, щоб приготовити ґрунт для остаточних переговорів між Аденауером і французьким прем'єром Ляніелем. Базою порозуміння є проєкт голляндського політика Натерса про „европеїзацію" Зарщини. Спірними подробицями є рівне користування господарськими вартостями Зарщини, що її зв'язала з собою виключно Франція, — відновлення в Зарщині незалежних німецьких партій та ґарантія, що коли Німеччина погодиться на такі умови, то Франція ратифікує західній пакт Оборонної Спільноти.

Іден передбачає „грізну ситуацію"

Лондон. — Англійський міністер зовнішніх справ Антоні Іден перестеріг своїх земляків, що треба бути приготованим на „грізну ситуацію", яка настане у світі, якщо Женевська конференція закінчиться невдачею. Одночасно він запевнив, що здає собі вповні справу з конечности вести переговори з комуністами про мир, і що в Женеві „є деякі вигляди" на успішне завершення нарад. Іден є постійним посередником на терені Женевської конференції і відбув цілий ряд таємних нарад з Молотовим і Чу Ен-лаєм. Англійські часописи підкреслюють, що Іден має досить політичного досвіду і знання людей, щоб пізнати, чи його комуністичні співрозмовці щиро хочуть миру, чи тільки прикидаються і ведуть фальшиву гру. Іден їздив на два дні до Лондону і знову повернувся до Женеви.

В СВІТІ

● **Едмунд Гіллярі**, один із переможців найвищої у світі гори Еверест, про якого була вістка, що він, під час нової експедиції в Гімалаях, захворів на запалення легенів, насправді мав лише напад малярії. Тепер він видужав.

● **С. Л. Золцберґер**, головний кореспондент „Ню Йорк Таймсу", відвідавши недавно Палестину, відбув там ряд розмов, на підставі яких прийшов до висновку, що деякі ізраїльські діячі хотіли б війною поширити територію Ізраїлю. Уряд Ізраїлю запротестував проти такого твердження, називаючи його смішним.

● **Південно-корейський корабель „Чон Чі"** 12 місяців тому виплив з Ґенуї (Італія) до Пусану (Корея) і досі не може доплисти до призначеного місця. Спочатку зіпсувався мотор, потім була якась таємнича експльозія, врешті треба було сповільнити біг. 10 днів тому внаслідок нового вибуху згинуло два члени залоги. 2-го травня корабель прибув до Японії і там став на ремонт. В Кореї збираються тріюмфально його вітати.

● **Даґ Гамершилд**, генеральний секретар Об'єднаних Націй, є альпіністом. Під час відвідин в будинку ОН в Ню Йорку делеґації Світової Федерації Ветеранів, до якої належать ветерани з понад 20 держав, він дістав від неї в дарунок альпіністичний джаґан, що був власністю переможця Евересту, Шерпи Тензінґа. На джаґані виписано слова: „Знімайтесь до ще вищих висот! Шерпа Тензінґ".

● **Секретаріят Пан-Індійського Конґресу**, себто тієї політичної партії, до якої належить прем'єр Неру, заборонив членам партії брати участь у так званих „світових конґресах миру", ствердивши, що все це — комуністичні імпрези. Секретаріят порадив усім, хто має зв'язок з цими „конґресами миру", порвати всякі зв'язки.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЕН О'ГЕР МекКОРМИК

На Конвенції УНСоюзу в Вашингтоні згадувано теплим словом людину ірляндського роду, славну американську журналістку, яка відійшла 29 травня у вічність. Цією людиною є Ен О'Гер МекКормик що від 1936 року належала до складу редакції „Ню Йорк Таймсу".

В „Свободі" впродовж довгого часу було вміщено багато статтей, в яких передавано спостереження Ен МекКормик з її подорожей по різних країнах Европи. Незабутньою залишиться її чудова стаття про св. Юр у Львові та про „сивого Патріярха" і „Мудреця", представника „західньої культури", себто митрополита А. Шептицького. Її благородне серце відчувало глибоко гірку долю українського народу. Тому не раз була в її статтях тепла згадка теж і про українське підпілля. Вона добре розуміла, чим була для української справи боротьба за Карпатську Україну. Покійна писала про все це в такому часі, коли писати про такі речі в правдивому світлі, та ще з симпатією, було не абиякою подією! Отже була причина для нас, українців, згадати про Ен О'Гер МекКормик на Конвенції УНСоюзу і таким чином прилучитись до тих найвищих похвал, якими пошанували Покійну найвищі достойники, починаючи від президента Айзенгавера, і то, як в Америці, так і в інших країнах.

Всі ми звикли до того, що по смерті людину величають. Та не так треба підходити до того, що написано про Ен МекКормик. Її цінності були відомі за її життя, хоч про них ніхто не писав. Кожна стаття, написана нею, виявляла не тільки її глибоке знання, але одночасно й її благородний дух, не тільки інтелект, але й сентимент. Її товариші праці, згадуючи тепер її колумну, не можуть погодитися з тим, що вже не буде в редакції тої постаті, яка вносила вже самою своєю появою світло й радість, яка — схилившись над машиною до писання — тяжко працювала, щоб її стаття була досконалою змістом і формою і ввійшла в глибину душі читачів так, як вона виходила з глибини її душі. „Не буде вже другої, такої, як Ен МекКормик", пише сама редакція „Ню Йорк Таймсу". Таки більшого признання Покійна не могла дістати від газети, в якій вона працювала.

Державні мужі й дипломати не могли осягнути того, що осягала Ен МекКормик, пишучи про складні міжнародні проблеми та натякаючи на те, як їх можна розв'язувати. Сама вона не знала впливу своєї колумни, бо була дуже скромна і про таке навіть не думала, але знали про це в редакції, в Вашингтоні та в міністерствах закордонних справ і в амбасадах. Не диво, що Дороті Томсон, згадуючи про смерть Ен МекКормик, пише, що вона повинна була бути секретарем стейту у Вашингтоні, або американським амбасадором у Москві.

Ен О'Гер МекКормик називала себе скромно „репортером" і стояла при тому, щоб так, а не інакше її називали. Вона „повила славою" цю „чудову назву" пише „Ню Йорк Таймс". Хотіла все бачити власними очима. Знала і розуміла політику та дипломатію краще від фахових політиків та дипломатів, але не в них добачала всю правду. „Уся правда в народі" — писала вона. Тому старалася завжди дійти до народу, почути його голос і вірно передати в газеті. Цілою душею відчувала біль тих, що були гноблені, з цілого серця ненавиділа тиранів, що поневолюють і гноблять. Вміла добачити велич там, де вона дійсно була, не зважаючи на становище, яке хто займає, але оцінюючи людину по тім, чим вона дійсно є та чого доброго доконала. Для мізерії, яку доводилось їй зустрічати навіть і на дуже відповідальних становищах, мала тільки — спожаління. А мала геніяльний дар усе спостерігати! Як глибоко віруюча, добре знала, що є вічні правди і вічні принципи, від яких не можна ніяк відступати. З тим, що несправедливе, не можна погоджуватись тільки тому, що боротьба з ним коштувала б багато жертв. Любила й шанувала людину, з якою мала до діла, в тому і ту звичайну, що її зустрічала припадково на вулиці, чи в готелі, включно з готелевою службою, з якою радо розмовляла. Для неї це був „нарід", в який вона вірила і який любила й шанувала, де б він не жив і якою мовою не говорив би, хоч Америка була її рідною і улюбленою країною. Це теж виясню, чому вона відчула так глибоко „Св. Юр" у Львові й чому так дуже співчувала з українським народом та його боротьбою за волю.

Заборола американської волі

Серед суматохи, викликаної під час переслухання в сенатській підкомісії в справі незвичайних привілеїв для рядовика армії Дейвіда Шайна, виринуло питання, чи Конґрес має право розводити слідство над адміністрацією, як самостійною ділянкою американської влади. Оборонці американської конституції доводять, що це — спроба конґресової комісії обмежити владу самого президента, і навіть завести свого роду контролю законодавчої ділянки над виконною. Дехто добачає в цьому навіть змагання завести в Америці „диктатуру".

Цю справу заторкнув у своїй промові з нагоди двісітріччя Колумбійського університету в Ню Йорку, перепавший при останніх президентських виборах кандидат Демократичної партії Адлей Стівенсон, застановляючись ближче над ролею американських університетів. З різних пунктів, обговорених в цій промові, щоденна преса вирізнює признання Стівенсона американським університетам за те, що вони стоять на сторожі волі, становлячи „осідок вільної думки". Як довго університети залишаються вільними, так довго нація може бути певна, що збереже свою волю в цілості. Як довго ми вважаємо волю за позитивне добро, так довго нація може почувати себе забезпеченою від комунізму й інших відтінків новомодної диктатури — твердив промовець.

Думка Стівенсона — це пригадка на засадничу ролю американських університетів, як осідку науки. Одначе новішими часами американські університети не задовольняються самим зберіганням засади волелюбности для своєї країни. Вони перетворюються в осередки пропаґанди волі для цілого світу. Ця справа не дуже розголошена серед населення З'єдинених Держав, одначе вона відома спостерігачам, які цікавляться всебічною діяльністю університетів.

Так, між ін., Бенджамін Файн, співробітник щоденника „Н. И. Таймс", стверджує, що університети ЗДА стали світовою Меккою науки для чужинних студентів. Усіх університетів у нашій країні нараховує він півтори тисячі, а в них, поточного року, 35,000 чужоземних студентів. Це, як загально говориться, „вимінні студенти", тобто такі, які приїздять в Америку взаміну за приміщення в їхніх країнах американських студентів. Одначе це не є виміна студентів „голова за голову", бо деякі країни зовсім не спроможні фінансувати побут більшої кількости своїх студентів в Америці, а треба ствердити тільки засаду взаємности: якщо, — мовляв, — Америка пришле своїх студентів до нас, то ми вишлемо туди своїх.

Статистикою чужоземних „вимінних" студентів займається Інститут Міжнародного Виховання в Ню Йорку. Цей Інститут приготовив уже книжку п. з. „Виховання для одного світу". З цієї книжки можна довідатися про точні цифри чужинних студентів, що перебувають під цю пору в ЗДА. Найбільше дає їх Канада — 4,775, далі йдуть Китай — 2,534, Індія — 1,486, Філіппіни — 1,388, Колюмбія — 1,207, Німеччина — 1,037, Іран — 967, Греція — 883. Інші країни прислали менше число.

Із згаданого числа 1,500 університетів у ЗДА, найбільше число — понад тисячу студентів — прийняли до себе на науку Колюмбія, Ню Йорк і Каліфорнія. Інші університети примістили менше число, одначе між ними помітні такі: Масачуссетс Інститут Технології, Гарвард і Корнелл.

Минулими часами Франція й Німеччина, так, як колись Італія, вели перед у притяганні закордонних студентів, і тому ці країни мали вплив на культуру й науку цілого світу. Від часу другої світової війни цей напрям змінився. На 107,000 студентів різних країн третина перебуває в Америці; Франція стоїть на другому місці — з 14,000 чужинних студентів, а Великобританія на третьому місці — з 8,000 учнів.

Якщо йде про вплив чужинних студентів на американських, то він дуже благодатний: чужинці вміють пошанувати американську гостинність, якої зазнають не тільки від колег, але й від їхніх батьків. Зате чужинні студенти не можуть натішитися демократичним відношенням професорів до студентів і навпаки — сміливістю студентів висловлювати свої погляди перед професорами. Цього в інших країнах не бувало, бо там залишилася традиція шкільної дисципліни у відношенні до професорів. Загально спостерігається, що чужинні студенти, засвоївши собі засади волелюбности американських університетів, стануть амбасадорами американських волелюбних засад і установ, а з тим і засновниками подібних засад, головно свободи навчання у своїх рідних країнах.

Микола Кокольський

Франція на роздоріжжі

Затяжній кривавій війні в Індо-Китаї кінця не видно. Обидві сторони ведуть її з великим завзяттям і тому є чималі обопільні матеріяльні втрати й чимало людських жертв. Женевські розмови про замирення ледве чи розв'яжуть замотаний в'єтнамський вузол. В найліпшому разі доведуть вони до повторення корейської розв'язки, себто на глибоку, одверту рану наложать дрібний плястер.

Хто ж є ці воюючі сторони? Одну ми знаємо. То амбітна 40-мільйонова Франція, то нація, серед якої зродилася революційна „Марсельянка", нація, яка в днях великої революції висунула потрійне гасло „волі - рівности - братерства" й боролася за його реалізацію. А друга сторона? Звичайно без глибокої застанови означуємо її як комуністів, поплентачів і прибічників кремлівських „владик". Ясно, що наші симпатії не по стороні тиранії, тим більше большевицької, яка пролила море української крови. Її перемога — це дальше пересунення рівноваги сил на користь комуністичних тиранів, це зріст загрози для вільного світу.

Тільки в нашому розумінні деякі преміси не є вірні, а тому й не зовсім вірні наші висновки. Ставимо питання: чи дійсно азійська воююча сторона то є виключно опановані комуністичною ідеєю фанатики? Чи можливо, щоб за саму большевицьку ілюзію комуністичного раю йшли на заріз тисячі людей? Тим більше, що життя давно вже здерло позолочену маску з кремлівських божків і показало їх справжнє обличчя. Ні, так просто воно не є! В'єтнамська справа є куди більш скомплікована. Ось факти з історії останніх років.

В наступний день по капітуляції Японії в останній війні, себто 2-го вересня 1945 року, населення північної частини Індо - Китаю проголосило свою незалежність і створило самостійну В'єтнамську республіку. Франція, що незабаром окупувала цю молоду державу, заперечувала леґальність акту проголошення самостійности, та врешті включила В'єтнам, як вільну державу, в рами Французької імперії. Тільки ж правне відношення між обома сторонами не було наладнане як слід, хоч вели вони більше як піврічні переговори. Ця нібито вільна держава стала на ділі французькою колонією. Надто ласий кусень загострив французькі апетити, і вони ніяк не хотіли випустити його з рук. А наслідок — піднесення національного духа в тамошніх мешканців, повстання і війна.

Отже основна причина конфлікту — це пробуджений в'єтнамський націоналізм, що бореться за визволення нації з колоніяльної залежности. Очевидно, що в рядах в'єтнамських повстанців знайшлися зараз же комуністичні „партизани", що втискаються скрізь, де тільки чують добичу. Боротьба за національну ідею — це для них той вогонь, на якому вони намагаються спекти свою печеню.

Що вийде з цього азійського хаосу? Франція тягнеться з усіх сил, бо шкода покинути, хоч і тяжко нести. Напружує свої сили й друга сторона, націоналісти та комуністи, об'єднані ненавистю до противника. З дотеперішнього ходу війни видно, що найкращі вигляди на майбутнє має тут якраз та третя, комуністична сторона. Для Франції війна не принесе нічого доброго, навіть якби вона її виграла. Азійські народи переживають свій національний ренесанс. Вони зрозуміли, що всякий завойовник приходить на їхні землі для наживи, що не вносить в їхнє життя жадних позитивних вартостей, ба що більше — бльокує шлях розвитку нації. І ще зрозуміли вони вартість національної ідеї, що може реалізувати себе тільки у власній, вільній державі.. А з хвилиною, коли нація це зрозуміє, тоді немає сили, яка могла б здушити національну ідею, могутню рушійну силу духового життя. Доказом цього — вічно непокірна, вічно непоконана, хоч поневолена українська земля. Така буде й в'єтнамська земля у відношенні до евентуального французького переможця.

Немає великих виглядів на перемогу і в'єтнамська національна ідея. Вона ще не вспіла як слід скристалізуватися в простих умах і ще чимало між ними невтральних, хата яких скраю. Без чужої, прихильної допомоги вона може заломитися, як заломилася колись у вогні молода Українська держава, здана виключно на власні сили. Третя сила, комуністична, має тут таки найбільші вигляди на успіх. Вона ж має ясно визначену лінію, по якій іде. Сьогодні вона не говорить про поневолення людини, яке невідклично несе комуністичний лад. Навпаки, вона манить оці прості душі золотими горами. А близьке комуністичне запілля добре дбає про те, щоб комуністичний наступ не послабшав.

Вихід із цього хаосу, або бодай певна ясна напрямна може вийти в першу чергу з французької сторони: це повний зворот французької політики в сторону національних ідеалів В'єтнаму, без уваги на болючі економічні втрати. Бо понад матеріяльні вартості є куди цінніший моральний капітал, якого кулями не здобути. В даному випадку це було б приязне почуття вдячности за допомогу загроженій нації стати на власні ноги. А приязні почуття зв'язують людей куди міцніше як навіть залізний кулак. Якщо Франція матиме стільки політичного розуму, щоб щиро застосувати високі гасла своєї Великої революції і на азійському континенті, якщо виступить безінтересовно у шляхетній ролі оборонця загроженої нації, тоді її роля буде ясна і недвозначна. Тоді стануть по її стороні симпатії всіх тих, кому противне насильство людини над людиною, кому дорога ідея волі. Тоді також зломиться затруєне вістря комуністичної пропаґанди, спрямоване в її груди.

Рішення Франції на користь в'єтнамської нації буде вкладом у зміцнення протибольшевицького фронту. Чим скорше воно прийде, тим вища буде його вартість і тим більше зросте моральна сила Франції та вільного світу.

Лука Луців

Остап Грицай

(1881 — 1954)

11-го травня ц. р. українська еміґрація в Мюнхені віддала останню прислугу д-рові Остапові Грицаєві, який помер чотири дні раніше в домі для старців. Якби він міг був жити й працювати на рідній землі, то напевно був би закінчив своє жертвенно працьовите життя в кращих духових і матеріяльних умовинах. Та Остап Грицай зносив свої життьові невигоди зі становища філософа, який до смерти пізнає світ і людей, бо знає багатогранність людської вдачі і не дивується навіть тоді, коли приятелі забувають про... свого приятеля.

Він народився 2 листопада 1881 року в Княжполі під Перемишлем в родині священика, а виховався в свого діда, високо культурного священика о. Данила Грицая в Михайлевичах під Дрогобичем. Народну школу і частину гімназії кінчив у Дрогобичі, а решту середньої школи закінчив у Стрию. Університетські студії відбував у Відні, і від 1910 року почав вчити в українській академічній гімназії у Львові. 1914 року втік перед московською інвазією до Відня, і в цьому місті провів найбільшу частину свого життя, і аж 1945 року мусів знову втікати від червоних москалів на захід до таборів для переміщених осіб.

Як бачимо, зовнішнє життя не багате на пригоди, але духовий світ Остапа Грицая дуже багатий. Писати почав він вже в 10-му році життя (вірш „Люби Вітчину"), та його твори мають літературну вартість аж із пізніших років, коли писав поезії та оповідання, друкуючи їх у Альманаху віденського студентського товариства „Січ", в щоденнику „Діло" та 1909 року видав довшу поему окремою книжкою під заголовком „Утеча Олекси Перхуна".

О. Грицай не залишив працювати на літературному полі аж до самої смерти. Він є автором циклю філософічних новель з екзотичними сюжетами „Обличчя сфінкса" (Казки про людину), до якого входять: „Етрурійська вода", „Казка про невільника", „Про султана і його жінку", „Про Анандра та про змія", „Про смараґдову базу", „Видіння Шехерезади", „Про серце несмертельне", „Алзара, принцеса Сходу" та кількох творів про Христа: „Різдво", „Свята Ніч" (драматичний етюд), „Шляхом Вифлеємської зорі" (драма). О. Грицай багато працював над леґендами релігійного змісту із циклю „Шляхом Месії": „У Велику П'ятницю у дев'яту годину", „Христос Воскрес", „Блакитна Мадонна", „Кармена", „Сім оков", „Потаєна християнка", „Пурпурний цвіт", „Іаїрова донька", „Дзвони Воскресіння", „Сон Почаївського ігумена".

О. Грицай належав до тих працівників пера, що жили з літературної праці, і тому працював як журналіст і займався перекладною працею. Писав до львівського „Діла", віденської „Волі" (1919-1921), віденського „Українського Прапору", американського щоденника „Свобода" (1926-1938), „Християнського Голосу" в Мюнхені й „Українського Слова" в Парижі. Був співробітником журналів „Літературно - Науковий Вісник", „Вісник", (Київ і Львів"), „Орлик" (Берхтесґаден), „Розбудова Нації" — орган ОУН.

Перекладну працю почав перекладом Шіллерової балади „Перстень Полікрата". Перекладав Шевченкові твори для органу німецькою мовою „Украініше Нахріхтен", де надрукував переклад „Слова о Полку Ігоревім". Як знавець західньо - европейських літератур, написав вступні статті до перекладів творів Валтер Скотта („Айвенго"), Фльобера („Салямбо"), Діккенса („Цвіркун у запічку"), Бульвера („Останні дні Помпеїв"), Мюссе („Син Тіціяна"), Стендаля („Ле Сансі" і „Абатесса ді Кастро"), Мопасана („Над водою"), Еберса („Цісар Адріян"), Готьє („Мадмуазель де Мопен") і Гюго („Люкреція Борджія").

Не залишав писати до самої смерти, бо ще цього року вмістив гарні нариси в часописах, в яких можна бачити, який він вірний був своїм думкам усе своє творче життя, що тривало майже півсторіччя.

Та, на нашу думку, Остап Грицай має найбільші заслуги на полі літературної критики. Його рецензії й довші розвідки розкинені по періодичних виданнях, бо ані автор, ані ніхто інший не подбав про те, щоб вони появилися у збірному виданні. Гадаємо, що ті установи й організації, в яких покійний працював, повинні подбати, щоб появилася хоч одна книга з його критичними писаннями, яка краще вшановувала б працю покійного, ніж це можуть зробити примагідні статті, в яких немає ані місця, ані змоги докладніше з'ясувати основні засади літературних оцінок О. Грицая.

Коли дивимося на листи покійного, писані незадовго до смерти, то бачимо педантичну докладність його почерку. Його приятелі оповідають, що він в такому педантичному порядку зберігав усе те, що вже був надрукував в періодичних виданнях. Всі ці вирізки він наліплював на папір, докладно зазначуючи місце і час друку. Згадуємо про це тому, що подібної докладности О. Грицай вимагав від тих, що відважувалися друкувати свої твори. Розчарований особистими невдачами в житті, він жив у царстві Духа, де був ніким необмеженим паном і міг товаришувати з найбільшими. Свої оцінки писав незалежно від всяких інших — позалітературних, спонук, хвалив тільки ті твори, які вважав гідними похвали, а ганив твори навіть тих осіб, що були близькі до нього, коли бачив, що ті писання не відповідають високим вимогам безсторонньої критики. Вже перед першою світовою війною критично оцінював творчість членів „Молодої Музи", бо вірив, що молодомузівці для „чистої краси" недоцінюють ідейну сторінку в своїх творах та не дбають про психологічну обробітку своїх персонажів.

Пригадуємо собі, як високо цінив він збірку М. Філянського „Календаріюм", бо знайшов у ній філософічну основну думку, що пронизувала всі вірші цієї книги, і як судив збірку новель В. Вірчака „Мільйон", бо, на його думку, не було в ній психологічної правди. Про іншого члена „Молодої Музи" В. Пачовського писав О. Грицай так:

„В. Пачовського любов до гарних слів, що багато обіцяють. „Розсипані перли", „Сон української ночі", „Зоряний вінець", „Сонце Руїни", „Трагедія козацької України. Повно настрою мов картини Руїздаля. Одно краще від другого. А вже найгарніше те „Сонце Руїни". Та що ж? По перечитанню (чи огляненню) цілої трагедії — цей наголовок видається прямо іронією". (Остап Грицай. Із нашої драматичної літератури („Сонце Руїни", трагедія Василя Пачовського з нагоди її вистави) — „Літер. Наук. Вісник", Київ, 1912, кн. за квітень, ст. 102-110; книжка за травень, ст. 348-363). Критик каже, що отой „красен, ясен, славен Дорошенко ... падає з плачем на груди Тукальському, або йде до матері просити опрощення", бо сам не знає, що робити.

Автор хотів своїми оцінками піднести творчість наших авторів до рівня кращих творів евопейських письменників, і в цьому був він послідовний до кінця свого життя. Важко сказати, до якої критичної школи можна б зарахувати О. Грицая. Ми вже згадували вище, що відкинув він чисто естетичний критерій молодомузівців, отже не був „чистим естетом". Не був він і „чистим психологом", хоч і вимагав від авторів, щоб їхні літературні постаті, чи як він любив висловлюватися, літературні подоби, були створені „тверезим гострим оком психолога" і на основі „правил логіки людської вдачі". „Автори повинні виконувати над героями строгу контролю їхніх діл". Грицай протиставить українському драматургові англійця Шекспіра, який „мав несмертельне око для нюансів в природі чоловіка". А Пачовський керувався „не обсервацією і правдою, лише постулятом мелодраматики і ефектовности". Герой має бути великий не тому, що автор його таким називає, але велич персонажів має виникати з діл самих героїв.

Та не можна б сказати, що О. Грицай був тільки критиком - психологом. Сама психологія йому не вистачає. „Пачовський, писав Грицай, творить своїх героїв згідно з вимогами якоїсь естетичної психології і з того виходить естетична лож". Отже критик хоче не „естетичної психології" в літературному творі, а тієї психології, що керує життям людей. Грицай бачив ідеал творця в Шекспірі, який „давав несфальшований еквівалент життя, бо лише життя бачив і його малював". Йому не подобалися драми Шіллера, який давав „трагедії ідей" і „філософічних напрямків" та змальовував „ідеальні людифікації дійсних людей".

І тому Грицай виступав проти дешевих засобів, які зверхніми ефектами мали б впливати на читача і на глядача. Він бажав, щоб герой був великий своїми вчинками, які служать здійсненню великої мети. В трагедії „Сонце Руїни" критик не бачив глибшого „ідейного змісту", „поглибленого малюнку психіки Козаччини" та „оживлення тих сцен якимсь глиб-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Юрій Бойко

ПОЕЗІЯ ОКСАНИ ЛЯТУРИНСЬКОЇ

(4)

Героїчне є привабливим і життєдайним. Проміння його з прадавнини сягає дитинних наших часів, просякає її уявами минулого, духом героїчних прагнень („Де стояв мій городок").

Було б хибним уявляти поезію Лятуринської лише виразом прямолінійного оптимізму. Мотиви трагізму нескінченного шляху боротьби українського народу, з безконечними жертвами, тривожать її свідоме і підсвідоме. Ці мотиви найбільше прибрані в шати оптимізму.

Холодний зимовий пейзаж, безлюдність і дивовижна німота білої пустелі, що ранить душу, глуха безкрай — дорога, що жахає серце, зимна, виснажена марними чеканнями, безнадія... І розпач матері, що сини її пішли у дальню бойову путь і не вернулись. Криниця сліз увижається поетці, коли вона стоїть перед божницею, перед суворо - скорботними лицями святих, і „щось не велить душі молитися".

Як бачимо, Лятуринська не обминула апокаліпси наших днів, безміру страждань і крови, надміру терпінь і жаских шляхів хресних мук революціонерів, але все це вона показала аж ніяк не в реальних образах об'єктивного світу, а тільки в переживаннях чуйної душі, як відгомін. І в цьому своєрідність творчого методу поетки.

Однак велич авторки „Княжої емалі" в тому, що мотиви песимістичні не подолують її, не переважують того оптимізму, що несе вона читачам. Оптимізм перемагає таки через вчування у глибоке минуле, сили її біосу й етносу, „негнучкого флюїду", висловлюючися словами самої Лятуринської.

Крізь тисячоліття бачить вона тьмаві обриси печерного життя наших предків. Вона не просто відтворює, вона сама перевтілюється, і от постає перед нами внутрішній світ печерної людини з болями й радощами, з поривами і шляхетністю народжуваного лицарства. Первісний українець любить життя і дивиться на нього, як на привабливу загадку. Дикун живе в єднанні з природою, він ненастанно читає її таємні знаки. Його життя повне непевности й небезпек, лише сталить його волю і несхибну твердість руки. Його надією є його зброя — стріла, і її славить він у своїй пісні. Він знає палючу непримиренність у помсті, він тужить за помстою і ніколи не простить заподіяної йому кривди і підступства зайди — ворога. І він мистець: невправні рисунки на стінах печери свідчать про це. Цикль „Печерні рисунки" вражає простотою мистецьких засобів, наївністю тону. Але і ця простота і ця наївність виростають як наслідок багатства культури письменниці. Це лише спосіб відтворення крізь поетичну форму духу нашої прадавнини.

Місток між незапам'ятним минулим і нашим сучасним прокладає Лятуринська у збірці „Веселка", що відзначається більшою суцільністю в поетичних мотивах. Волинське село живе архаїчними увами предківських часів. Авторка відображає ці улви і поглиблює їх відтворенням первісної повноти поганського культу наших пращурів. Послідовно розгортає вона крок за кроком весь народний календар: сонцезворот зимовий, веснянки, Проводи, Зелений четвер, Святого Юрія, Івана Купала, обжинки, засилання сватів восени, і знов кутя... І кожний елемент народних звичаїв письменниця бере, відвертаючися від народницьких літературних тадицій. Не епічний опис звичаїв, і тим більше не народницьку ідеалізацію їх, а ліричне проникнення в єство народної свідомости, зв'язано із цими звичаями — от що знаходимо ми у Лятуринської. Поетка розгортає перед нами одвічне багатство народної душі, показує нерозривну єдність між працею хлібороба і його поезією. Ніякі етнографічні записи не скажуть більше про внутрішній зміст переживань селянина, зв'язаних із цими прадавніми звичаями. Тут і надзвичайно чуйне віддавання інтимних подихів природи. У відміну від попередніх збірок — письмо зі значними прикметами реалістичної точности у відображенні явищ природи. У „Веселці" ожили поганські боги і творять поезію архаїчного селянського світу. Народня мітологія відтворюється у всім первіснім багатстві переживань, звязаних із нею. Тут і бог війни та грому Перун, в честь якого сіють горох, тут і „весни роз'ярений божище", Ярило, із „очима вогкими телиці" бог Велес, і бог з чотирма обличчями Святовид, що панує над змінами пори року, і навіть такі мітичні богині, як Вітриниця - Мелюзина, що завиває в осінньо - зимову пору в комині й може накликати біду, і Зимова Баба, що приїжджає бозна звідки тоді, коли впаде сніг, до цього ж долучаються і християнізовані Маковій, „що гнівається", і Юрій, що перемагає Змія - Зиму, а нарешті ще й світ духів — постійна загроза людині — поляниці, русалки, ігрець — „козяче копито", „ціпкий та звинний, мов хміль", що ко...

...іть лихо людям на битій дорозі. А над усім радісний і п'янкий культ сонця...

(Кінець буде).

Іван Кедрин

ХАРАКТЕР РЕПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ ІМПРЕЗ

Ювілейний фестиваль Українського Народного Союзу, що відбувся 16 травня ц. р. у великій залі Карнегі Голл у Ню Йорку, був подуманий, як мистецька імпреза, що мала заманіфестувати масовий характер тієї української установи, не тільки числом слухачів, але й виконавців. Це була знаменита нагода „піти в народ" з ідеями Українського Народного Союзу і притягнути до реалізації того діла ту предівну частину американсько-української громади, яка тут уже народилась, не бачила України, проте зберігає сентимент до України і працює на американському терені в користь її визволення. В практиці свідомі її танцювальні гурти з різних місцевостей і різного рівня можуть взяти гармонійну участь тільки в такій мистецькій імпрезі, яка розмірно приступна й розмірно легка до вивчення своєю програмою, своїм музично-співочим текстом. І тому ця остання велика українська репрезентаційна імпреза мала народньо-побутовий характер, з народною піснею і народними танками, бо туди належали всі три композиційні твори, виведені на фестивалі. Цей характер видався організаторам фестивалю найкращий, коли вони брали під увагу згадану вище основну ціль ювілею УНСоюзу. А щоб вбрати імпрезу в найкращі рямці — заангажовано найкращі мистецькі сили й присвячено масу енергії для вишліфування подробиць. Таким чином імпреза перейшла з повним успіхом, виконала призначену їй місію однаково на українському, як американському пропагандивному терені і залишила найкраще враження. У цьому вона доповнила список попередніх подібних репрезентаційних імпрез, бо — очевидно — вона не була перша ані щодо скількости виконавців, ані мистецького виконання. Досить згадати прізвище світлої пам'яті О. Кошиця, щоб пригадати світле минуле української народної пісні в її мистецькому виконанні на американських землях.

Виринає питання: Чи з давнішого і цього останнього доброго досвіду з побутовим характером українських репрезентаційних імпрез в ЗДА треба робити такий висновок, щоб цей характер залишився і надалі монопольним? Здається, що це питання надто складне і проблема надто різногранна, щоб можна давати негайну і покладну відповідь. Це питання безумовно дискусійне і добре було б ближче йому приглянутись тому, що воно тісно пов'язане з двома найперщими і найважнішими проблемами української громади в Америці: яких засобів вживати для збереження молодого, наймолодшого і будучого покоління при сентименті до України, і яких засобів вжити для пропаганди доброго українського імени перед американською публікою?

Нема ніякого сумніву, що народний побут народів, які склались на постання американської нації, скріплюють її чисельно новоприбулими і збагачують її культуру своїми власними культурними цінностями, завжди є і буде атракційний і ніколи не втрачатиме своєї вартости, а відстань часу може тільки збільшити його чар. Це торкається особливо пребагатого кольоритом і мотивами українського народного побуту, особливо, коли мова про народну пісню, танок і ношу. Тому, щоб оминути непорозуміння, наче б тенденцією започаткування дискусії на цю тему було „виелімінування" взагалі побутовщини з українських репрезентаційних імпрез, треба відразу ствердити, що така тенденція була б абсурдом і що народна пісня, танок і ноша повинні і мусять мати і надалі почесне місце в українських репрезентаційних мистецьких виступах, і як засіб плекання рідного сентименту в дітях і молоді і як засіб пропаганди назовні. Річ іде тільки про те, чи — як сформульовано вище — це має бути єдина тематика, єдина мистецька форма і єдиний пропагандивний засіб.

Здається, що так само, як визнавання української народної пісні, танку і ноші „анахронічними" мистецькими засобами, так само й признавання їм виключного й монопольного характеру було б рівнорядно великою помилкою. Народна пісня, народний танок і народна ноша відіграли і далі грають величезну ролю у прив'язуванні молоді і дітей до народньої спільноти серед світу, віддаленого від України на приблизно 5,000 миль. Але обмежуватись в мистецькій ділянці тільки до культу тих цінностей, що вийшли безпосередньо з народного пня, криє в собі велику небезпеку викривлення враження, що українське мистецтво не поступило вперед і таке бідне, що не має ані чимсь новим імпонувати власній дітворі і молоді, ані не має з чим іншим показатись перед неукраїнською фаховою публікою. Зберігаючи надалі культ народньої музики, пісні, танку і ноші, не треба так зосереджувати на нену всю увагу молоді, щоб вона послаблювала тугу за новими цінностями і зусилля — творити їх. Адже музика, пісня, танок, це такі частини мистецтва, такі частини культури, які — як ціле мистецтво й ціла культура — ніколи не спочивають на місці. Народна музика і пісня і ті наші перші корифеї композиційної музики й пісні, що тематично й технічно належать до неї, — це українські клясицизм. Але ж в композиційній творчості існують кляники, так само, як в інших ділянках мистецтва і в літературі, які проте, ставши „альфою", не стали „омегою", не поставили границі на розвитку творчости, яка так довго не зупиняється, як довго існує творчий людський дух.

Висновок з цього такий, що засадничий підхід до проблем української музики й пісні повинен бути той самий, що підхід до українського малярства, різьбарства, поезії, повісти чи драми. Треба, щоб в усіх цих ділянках українські творці здоганяли надбання інших передових народів і окремих творців. Архипенків у нас нема багато, а треба, щоб вони були в усіх ділянках культури, з тим, щоб кожний із них був і для земляків і для чужих — прапором українства. Звичайно, що для репрезентаційних виступів не треба аж геніяльних творів і виконавців, бо такі не родяться масово. Можуть бути і такі, які вказують на талант і поступ. І вони безумовно є в українців в усіх ділянках мистецтва, з яких уладжуються репрезентаційні імпрези. І такі імпрези можуть мати в ЗДА так само великий моральний успіх — і для поглиблювання українського сентименту в тих, що походять з українських батьків, а самі не бачили України, і для ширення доброго українського імени серед американців. Симфонічний концерт, уладжений невтомними заходами покійного Богдана Пюрка в Дітройті, зробив на тамошньому терені величезне культурне пропагандивно-політичне діло. І виставки наших талановитих мистецьких образотворців, що виступають перед американською публікою з творами цілком модерного, новочасного напрямку, роблять добре діло українській справі, дарма, що вони можуть індивідуально підпадати під смак, або ні.

Як сказано вгорі, ці завваги мають дискусійний характер і було б з користю для справи, коли б чільні представники різних ділянок української культури схотіли забрати голос в такій публічній дискусії.

НОВЕ ВИДАННЯ

Володимир Кубійович: Етнічні групи Південнозахідньої України (Галичини) на 1. 1. 1939 р. Частина I. Етнографічна карта Південнозахідньої України (Галичини). Записки Наукового Товариства ім. Шевченка, том CLX. Лондон - Мюнхен - Ню Йорк - Париж 1953 р.

Вивчення етнічних відносин наших земель завжди належало і належить до найперших проблем української науки. Зокрема невідкличною конечністю є етнографічні студії земель, які мають значний відсоток національних меншин і які через це створювали і створюють вогнища міжнародніх конфліктів. Одна з перших таких земель, це Галичина.

В наслідок ранньої — бо ще в половині XIV ст. — втрати державної самостійности ця дуже важлива частина України сталася тереном чужої етнічної експанзії. Пересунення взад на яких 35 км. західньої української межі, змайоризування чужим етнічним елементом міст, численні чужинецькі острови серед колись чисто української етнічної території яскрава картина наслідків вікового напливу поляків, жидів, німців і ін. та денаціоналізація місцевого українського населення. Щойно устійнення 1945 р. політичної межі між Польською та Українською ССР і примусове переселення польської меншини до Польщі й української людности з відступлених Польщі Надсяння, Лемківщини й ін. земель на схід привернуло так обкроєному пневі Галицької землі етнічну однородність. Таким чином етнічні відносини названих земель ґрутовно змінилися і передвоєнна етнографічна карта перейшла до історії — мабуть безповоротно. Бо хоч би в майбутньому і могли наступити деякі зміни західньої межі України, то вони, як слушно зазначує автор, довоєнного стану не привернуть. Тому документальне зафіксування дійсного стану етнічних відносин з-перед 1939 р. має значення в першу чергу для історії обох народів, далі для виявлення нестійкости польських претенсій на Галичину, спертих на фальшивих статистичних даних.

Треба відмітити, що досить поважне число етнографічних праць Галичини польських географів: С. Павловського, І. Вузека, І. Шнетта і ін. представили етнічні відносини тенденційно і невірно, спираючися на фальшивих цифрах спису людности. Треба пригадати, що спис людности Галичини, чи це за Австрії, чи відтак за Польщі, був у руках польської адміністрації, яка самовільно зачисловала до поляків чисто українську людність цілих сіл, не згадуючи вже українців на західньому пограниччі, що послугувались польською розговірною мовою чи українців латинського обряду; їх безцеремонно приділювано до поляків. Таким чином польський стан посідання був бодай на папері непропорційно перебільшений. Фальшовану статистику польський уряд використовував закордоном, стараючися надати українському самостійницькому рухові в Галичині підрядне значення внутрішньо - польської проблеми, а внутрі для піддержки самоволі польської державної адміністрації, громадської самоуправи, шкільної влади й інших чинників.

З українського боку спеціяльних праць присвячених етнографічним проблемам Галичини — за вийнятком загальних статистичних зіставлень і етнографічних карт для цілої України С. Рудницького, В. Кубійовича, М. Кулицького не було. Головна причина цього недоліку в українській науці лежала передусім у неможливості зібрати правдиві статистичні дані під військово-поліційною диктатурою Польщі. Цю велику прогалину в українській науці вдалося виповнити що лиш по війні проф. Володимирові Кубійовичеві. Тільки його впертій, витривалій і вміло зорганізованій восьмирічній праці українське громадянство завдячує появу так важливого твору, яким є Етнографічна карта Південно західньої України (Галичини)", за якою слідкуватиме том статистичних матеріялів і дальші праці, сперті на аналізі зібраного багатого джерельного матеріялу.

Вартість твору буде більш підкреслена, коли зважимо, що автор використав останні дні, коли статистичний матеріял взагалі можна було ще зібрати. Сам автор і десятки його співробітників, головно студентів Українського Вільного Університету, які одержали докладні інструкції й квестіонарі, відвідували перелюднені кімнати десятків таборів Д. П. розкинених по далеких просторах Австрії і Німеччини, вели годинні конференції з представниками усіх шарів українського суспільства, старшими селянами, громадськими діячами, священиками, учителями, кооператорами, які найдокладніше знали людей свого села чи містечка, що ними заступлена була майже кожна місцевина Західньої України, і списували цінні інформації. Впродовж трьох літ зібрано інформації від 12 тисяч осіб, що дає пересічно три інформації на кожну окрему місцевість Галичини. Незалежно зібрані інфармації про ту саму місцевість порівнювано між собою і з публікованими статистичними даними спису людности і церковних шематизмів, та докладно аналізовано. Крім загальних інформацій зібрано 250 квестіонарів, кожний з 200 запитами.

Критична аналіза зібраного матеріялу допомогла авторові зрізничкувати людність Галичини на кілька груп, а саме: 1) українці з українською розговірною мовою і гр. кат. релігією та українським національним почуванням, 2) українці з польською розговірною мовою, гр. кат релігією й українським національним почуванням, 3) поляки з польською розговірною мовою, рим. кат. релігією і польським національним почуванням, 4) польські кольоністи з польською розговірною мовою, рим. кат. релігією і польським національним почуванням, 5) латинники — з українською розговірною мовою, рим. кат. релігією і національним почуванням: а) польським, б) українським, в) неясним, 6) жиди з мойсеєвою релігією і жидівською (їддіш) розговірною мовою та зі знанням мов: а) польської, б) української, в) обох мов. 7) німці і інш.

Автор перший вирізнив групи людности перехідні між українцями і поляками 2) і 5).

Старанно опрацьовані статистичні дані для кожної місцевини. Автор вніс на велику карту в мірилі 1:250,000 (тобто віддалі 1 цм. на карті відповідає 2,5 км. в терені). На карті знайшлися всі місцевості Галичини і пригpaничних смуг польських теренів на заході. Села зображено кругами, яких величина пропорційна до числа людности. При тому, прийнято, що 1 $мм^2$ відповідає 30 мешканців. Круги виповнено барвами, що зображують етнічні групи пропорційно до їх числа в даній громаді. Таким чином за допомогою карти можна вирахувати абсолютні числа населення й окремих етнічних груп.

Дещо гірше представляються міста, для яких не вдалося зібрати так повний матеріял, як для сіл. Тому автор сперся головно на урядовому списі людности 1931 р., підраховуючи дані на день 1. 1. 1939 р., впроваджуючи поправку тільки там, де до цього мав вистачаючі дані. Міста зображено на карті квадратами різної величини і одним шестикутником. Площа квадратів не відповідає кількості людности міста, хоч барви зображують вірно відсоток окремих етнічних груп. Застосування окремої методи для міських громад на карті автор виправдує технічними труднощами залишення тієї ж методи, що і для сіл. Назви місцевостей — українські писані латинкою. На карті позначено ріки й залізниці, границі повітів і воєводств за станом 1939 р.

Для легшої загальної орієнтації в етнічних відносинах Автор помістив додаткову карту в малому маштабі (1:1,200,000). Дві інші малі карти в мірилі 1:10,000,000 показують положення Галичини на передодні другої світової війни й теперішнє на тлі цілої української території.

Рисунок карти виконаний дуже дбайливо, проглядний так, що кожну бажану місцевину можна скоро і легко відшукати. Добрий папір, старанний друк і оправа карти підвищують її естетичний вигляд.

Кошти видання карти покрило Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії, які цим ще раз дали вияв свого високого патріотизму і кожночасної готовости до жертв для загальних потреб.

Підсумовуючи наші уваги відносно карти, приходиться ще раз підкреслити, що: 1) Етнографічна карта Південнозахідньої України (Галичини) це наразі єдиний цього роду твір в українській науковій літературі, а щодо об'єктивности і дбайливости опрацювання зібраного з накладом великих зусиль статистичного матеріялу, це одна з найкращих того роду праць у науковій літературі взагалі. 2) Карта в першу чергу має вартість нефальшованого історичного документу, стверджуючого дійсні етнічні відносини в Галичині і як така може послужити для опрокинення спертих на фальші тверджень польської науки і її імперіялістичних претенсій до цієї частини України.

Вкінці треба підкреслити ще й те, що автор віддав українському громадянству безкорисну восьмирічну працю в дуже трудних обставинах. Чи українська еміграція, зокрема галичан, зрозуміють потребу таких праць підтримають його морально й матеріяльно, щоб опрацювати й видати дальші томи згаданого твору, покаже найближче майбутнє. Бувші Вояки Українці у Великій Британії вже дали позитивну відповідь на цей запит.

Д-р І. Тесля.

ПОВІСТЬ ПРО ЛЮДИНУ

(На сіру могилу Тимка Шпитя).

11-го березня ц. р. в місті Ст. Луїс (Мизурі) помер Тимко Шпить.

Хто такий був Покійник, якому присвячуємо окремий довший некролог? Адже він ні „бувший" міністер, ні „бувший" професор, ні якийсь видний, політичний чи громадський діяч. Він був звичайна, сіра людина, з фаху шпитальний фризієр, самоук, один з тих, яким на ім'я: більйон.

А все ж, Покійник мав прикмети й таланти, що робили його не менш рідкісною одиницею, як міністер, учений, чи видний політик. Його не знали заможні сусіди з другої вулиці — зате дуже добре знали його всі, хто будьколи в потребі зустрів його — всеодно, чи річ ішла про „старих" — чи про новоприбулих, про українців — чи неукраїнців. Його дуже добре знали і церква і наші організації, як ЗУАДК, Український Католицький Допомоговий Комітет, УКК, сиротинці й усякі харитативні установи. Його знаменито знали до 2. світової війни і рідна Комарнянщина (яку покинув перед чотирма десятками літ) і центральні установи Західньої України, куди реґулярно напливали його щедрі пожертви.

Коли 1949 р. „Свобода" била на тривогу, мовляв, за вакаційні місяці не вплинуло ні цента до каси УКК (тоді ще не було Народного Фонду), хотілося „ва-банк" запротестувати: „Неможливо! Навіть коли всі забули про справу, Тимко Шпить не міг забути!"...

Покійник був старий еміґрант і я сумнівався, чи він будьколи деклямував Шевченкове „Посланіе", Франкові „Великі Роковини", чи будь-яке інше місце з нашої літератури, де велетні духа батожать нас „уставати", „бути людьми", „думати, що на нас мільйонів стан стоїть". Проте, ціле життя, каже діло Покійного, було яскравим доказом, що все це говорилося до нього — що крім темної і освіченої маси, були й є в нас люди з відкритими вухами, з відкритим серцем і відкритою кишенею. „Ми мусимо сами, без принуки, давати на всі наші справи, бо — як ми не дамо — то хто дасть?"..., — ось логіка цього старого еміґранта, що серцем і духом був новішим за найновіших.

Під час великої кризи 1929-30-х років в стилі євангельської притчі збирав на розпуттях безробітних і кормив їх у себе. Коли прийшла хвиля нової іміґрації, „діпісти" не переводилися в його хаті — аж до останньої хвилини його життя. Ціле щастя, що шляхетна дружина завжди вміла оцінити шляхетні діла й задуми свого мужа.

Життя цієї Людини (з великої літери писаної!) Божим повединням мало закінчення, що цілком нагадує кінець біблійного праведного Иова. Майже два роки — з малими перервами — спаралізований, довгими етапами без свідомости, без мови, він у моменти полегші завжди говорив: „Боже! Хай діється Воля Твоя!"

Хвилини галюцинації без решти відслонили те, чим жив недужий. Він, що ніколи не говорив про поворот до краю, в той час недуги денно й нічно зривався і „спішив додому, до краю". (Родину молодшого брата Т. Шпитя зліквідувало НКВД 1945 р., за приналежність двох синів до УПА).

На похоронах бл. п. Тимка Шпитя було багато народу — українців і неукраїнців. Було багато вплат на Богослужбу за душу Покійника. Один американський лікар, разом з датком на Службу Божу, заявив: „Я разом з ним працював і пізнав його як Людину, яких я мало зустрів у житті. Від нього я знаю про ваш обряд, релігію, про Україну — про все те, чого в найбільших американських енциклопедіях я не міг знайти".

Феномен? — Ні, Тимко Шпить ніколи ним не почувався. А якщо й феномен, то по неволі. Визнати Покійника таким, значило б, визнати факт, як далеко ми відійшли від простого, звичайного взору створеної на Божий образ і подобу людини, дослівно: української людини.

І ці слова пишемо не для того, щоб заплатити Покійникові, чи його родині. Ціль цих слів показати, як просто й легко можна жити й працювати для Бога й Батьківщини й яка велика наша трагедія в факті, що Тимки Шпиті в нас не масове явище тільки... феномени. оНо.

ЗАМІТНЕ ВІДЗНАЧЕННЯ УЧЕНИЦІ-УКРАЇНКИ

В конкурсі за нагороду The Latham Foundation for the Promotion of Humane Education International Contest за рік 1954 взяли участь учні ЗДА і Аляски, Австралії, Бельгії, Бразилії, Канади, Канал Зони, Англії, Гаїті, Гаваї, Гонг Конгу, Індії, Індонезії, Ізраїлю, Японії, Мехіко, Нідерляндів, Філіппін, Шотляндії і Турції. Експонати зі всіх цих країн циркулювали по цілім світі in Traveling exhibit boxes.

В цьогорічнім змаганню визначено 12 перших нагород в дипломах і грошах.

Одну із перших міжнародних нагород (диплом і гроші) жюрі признало українці, Дарусі Д. Небелюк, учениці 6 кляси народної школи в Ню Гейвен, Конектикат, за мистецький рисунок двох пташок в галузях дерева.

Керівник Відділу Шкільництва Justin L. O'Brien висказав признання в шкільнім бюлетені, а місцевий New Haven Evening Register з дати 25. травня 1954 помістив знимку нагороджених та статтю про дану фундацію й спосіб переведення конкурсу.

Батьки нагородженої, д-р Ірина і Василь Небелюки, одержали від управи школи ґратуляції.

ОСТАП ГРИЦАЙ

(Закінчення зі стор. 2)

шим підкладом,. осіяння їх концентруючим блиском вищого світогляду". Автор, на думку Грицая, не вспів схопити тої окремішности зображуваного часу, не вспів поглибити тла і вивести з нього якусь ідею". Та критик додавав, що „провідна ідея не повинна концентруватись в одній особі, лиш повинна проникати собою мов животворна кров цілий організм" (цілий твір),

Грицай послуговувався і порівняльною методою. Ми вже згадували, що він порівнював Пачовського з Шекспіром і Шіллером. У своїй статті він згадує і Кляйста, Шекспіра і Геббеля, але ця порівняльна метода — це лише один із засобів, що допомагають критикові належно оцінити літературний твір, а не мета.

Вище ми згадували, що Грицай — це автор християнських легенд та інших літературних творів із християнським світоглядом. Він також і в своїх критичних статтях та рецензіях домагався „глибшого змісту", „блиску вищого світогляду". І тому, на нашу думку, Остапа Грицая можна б назвати критиком-психологом, який за один із критеріїв уважав і етичні засади людства. Щодо естетичного критерія — то Грицай був противником всяких естетичних „ізмів", як це бачимо із таких його слів:

„Модерні драматичні іноватори з великою енергією форсують клич „геть від правил", але дійсна трагедія стоїть лиш залізною логікою архітектоніки".

Такі критичні погляди висловив Грицай у своїй перший більший критичній праці 1912 року. І їм залишився він вірний аж до своєї смерти, як це бачимо з його листів до відомого письменника-гумориста п. Івана Керницького, які використовуємо за дозволом адресата. 25 лютого 1953 року писав О. Грицай до І. Керницького з нагоди видання нової збірки „Перелетні птахи". „Я маю до Вас претенсії, і то високі, такі, що їх треба мірити рівнем Черемшини і Мартовича у нас, а рівнем Мопассана в чужих. Чи Ви пригадуєте собі день, як ми їхали з Карльсфельду чи вже з Берхтесґадену, залізницею, і Ви дали читати одну із Ваших перших збірок? Оту, що я її, на жаль, більше не дістав до рук і не прочитав до кінця, але в якій були речі, які мене просто захопили своєю трагічною лінією, лінією, що в одному випадку пригадало мені високий рівень оповідання Мартовича „Мужича смерть". Грицаєві не конче подобалися всі новелі цієї збірки, але найбільше припала йому до вподоби „сильна, серйозна і талановита річ „Нарешті віддячились". І критик писав авторові цієї збірки, що „повинен писати такі речі, бо тут не сміховина, а обличчя дійсности".

В листі з 20 квітня 1954 Грицай бажав Керницькому таке:

„Я дуже тішився б, якщо б я зміг показати Вас нашим читачам як автора якогось "Excelsiora", твір якого, нехай він і гумористичного жанру — епоха. Я вірю, що Ви такий твір могли б написати, коли собі пригадаю те, що я почав тоді читати в вагоні, як ми їхали раз разом — пригадуєте собі? Це було щось, що мене вразило, ніби щось Стефаникове або Черемшини, а властиво щось цілком своєрідне, цілком Ваше, і от такого я чекаю від Вас". (Згадувана Грицаєм книжка — це збірка оповідань І. Керницького „Мій світ" — видана у Львові 1937 року).

Остап Грицай ціле своє життя вірно тримався своїх критичних поглядів, змагаючи до того, щоб українська література служила Вічній Правді і Красі, щоб її творці росли в постійному змаганні до висоти, служачи шляхетним ідеалам свого народу та всього людства.

В неділю, 20-го червня 1954 р.,

в Осередку св. Ап. Андрея в Савт Баунд Брук, Н. Дж., з нагоди Конференції представників парафій Української Православної Церкви в ЗДА, буде відправлена соборна архиєрейська

СЛУЖБА БОЖА,

яку очолить Високопреосвященніший Архиєпископ МСТИСЛАВ.

Початок Служби Божої о год. 9:30 рано.

Пополудні, на сусідньому „Українському Селі" відбудеться зустріч учасників Конференції з місцевим громадянством. Під час пікніку приграватиме добірна оркестра. Буфет у заряді сестрицтв з доокoличних парафій. Дохід призначено на будову церкви-пам'ятника в Савд Брук, яку УПЦерква в ЗДА будує на молитовний спомин наших рідних та героїв і мучеників Українського Народу.

Проситься, про масову участь православних українців з терену стейтів: Ню Джерзі, Ню Йорк, Конектикат і Пенсильванія.

Комітет Сестрицтв
Української Православної Церкви в ЗДА

ПОВІДОМЛЕННЯ

Чергові **ЩОМІСЯЧНІ СХОДИНИ ЧЛЕНІВ** Нюйоркського Відділу **ОбВУА** відбудеться в суботу, 12-го червня 1954 р., в год. 7-ій вечора в приміщенні Літературно-Мистецького Клюбу.

Інж. П. КРАСНОНІС прочитає доповідь на тему:
„СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДНІПРЕЛЬСТАНУ".
Після доповіді дискусія.
Того ж дня і в тому ж приміщенні в год. 6-ій вечора
ЗАСІДАННЯ УПРАВИ ВІДДІЛУ.
Управа ОбВУА — Відділ в Ню Йорку.

25 РОКІВ У БОРОТЬБІ — О У Н — СВОБОДА НАРОДАМ І ЛЮДИНІ

Організації Визвольного Фронту: ООЧСУ, СУМА, Т-во б. вояків УПА, Союз Політ. В'язнів, ТУСМ ім. М. Міхновського, Американські Приятелі АБН-у та С.В.У. Ню Йорку та Метрополії,

закликають всі українські організації, товариства й установи разом зі членством до масової участи у

ВЕЛИКИМ МАНІФЕСТАЦІЙНІМ ЗДВИЗІ ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ 25-РІЧЧЯ ГЕРОЇЧНОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ОУН,

що відбудеться

в неділю, дня 13-го червня 1954 р.,

ранком на площі Українського Села в Банд Брук, Н. Дж.

Здвиг являється рівночасно ПРОТЕСТОМ проти 300-річчя Переяслава — московського поневолення, що зараз відзначується червоним окупантом в Україні. Зголошення на автобуси приймає Другий Відділ ООЧСУ при 123 Друга Евн. в Ню Йорку, що вечора.

Вп. Д-рові Емілеві Гарасимові

лікареві у Филаделфії, 954 Френклін

складаю оцим найщирішу подяку за успішне переведення операції та за справді дбайливу опіку в часі мойого побуту в шпиталі.

Спасибі Вам,Дорогий Докторе!

ІРИНА ЛУНЕВА

„ГУ СУМА" зобов'язує всі поблизькі Осередки організовано в однострях і з прапорами прибути на

МАНІФЕСТАЦІЮ

з нагоди святкування 25-річчя ОУН,

що відбудеться

в УКР. СЕЛІ біля БАУНД БРУК дня 13-го ЧЕРВНЯ ц.р.

„ГУ СУМА".

ВСІ НА

Всенародній Маніфестаційний Здвиг

— що відбудеться —

В НЕДІЛЮ, 13-го ЧЕРВНЯ 1954 Р.

в УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ в БАНД БРУКУ

ПРОГРАМА ЗДВИГУ:

год. 10-та: Богослуження

год. 1-ша: Початок політичної частини.

1) Національні гимни — піднесення національних прапорів і салют прапорів Організацій;
2) Слово — відкриття — **Я. Гайвас;**
3) Виступи американських урядових представників та політичних американських і українських діячів;
4) Слово — доповідь — **І. Вовчук;**
5) Резолюції;
6) Не пора;
7) Дефиляда;

год. 3-тя: Початок художньої програми.

1) У полі могила — Із гір Карпат — виконає ансамбль бандуристів під проводом **Ст. Ганушевського:** участь беруть: **Л. Ламиха, В. Поліщук, Б. Сiлецький.**
2) Незнаному Воякові — вірш О. Ольжича рецитують: **В. Змій, Ігор і Ярема Шуган** з Театральної Групи в Ню Йорку;
3) Ой Дніпре мій, Дніпре — Не стелися хрещатий барвінку — виконає кол. співак Харк. Опери **В. Пушкаренко,** акомпаніямент **Лесі Вахнянин;**
4) Я сьогодні від вас від'їжджаю — Зірвалася хуртовина — Лента за лентою — виконає вокально - музичний ансамбль 2-го Осередку СУМА в Ню Йорку під керів. **Романа Степаняка;**
5) Нема Однакого — Туга за Рідним Краєм — виконає **І. Самокішин,** кол. співак Львівської Опери, акомпаніямент **Лесі Вахнянин;**
6) Гопак, коломийка, чумак, запорожець, Верховина, Гуцулка — Народні танки, виконає Хореографічно - драматичний Гурток „Джерело" при ОДВУ під керів. **Р. Петрів;**
7) Путь свята — Слова М. Босслава, виконає Театральна Група з Филадельфії під кер. **В. Шашаровського;**
8) Ми гайдамаки.

● Після програми до пізньої ночі весняне гуляння. ●

На випадок дощу імпреза відбудеться у відповідній залі на місці.

Buy U. S. Saving Bonds

6 АҐЕНТІВ В АМБАСАДІ СССР В АВСТРАЛІЇ

17-го травня королівська комісія в Канбері розпочала слідство в справі совєтського шпигунства в Австралії.

Королівську комісію створено приблизно місяць тому, коли третій секретар посольства СССР полковник Петров та його дружина Євдокія Петрова покинули совєтське посольство й оповіли австралійським властям про те, що члени посольства СССР в Канбері систематично шпигували на користь радянського уряду. Володимир Петров передав при цьому сотні документів, які свідчать про те, що головним завданям совєтського посольства в Канбері було здобувати таємні інформації.

Справа Петрова в Австралії дуже нагадує історію Ігора Ґузенка в Канаді, який в 1946-му році передав канадійському урядові документи про шпигунсько - диверсійну роботу совєтського посольства в Канаді. Королівська комісія в Австралії встановила, що Петрову було доручено такі завдання:

Утримувати постійний зв'язок з аґентами.

Вербувати нових аґентів.

Просовувати російських аґентів в Австралію.

Організувати в Австралії п'яту колону, яка допомагала б комуністам у випадку війни.

Діставати і передавати в Москву секретні дані про закордонну політику Австралії та про її взаємини з іноземними країнами.

Під час слідства встановлено, що в Австралії діяли шість аґентів МВД: Полковник Петров, — третій секретар совєтського посольства, пані Петрова — шифрувальниця, генерал-ляйтенант Кісліцин — другий секретар посольства, майор Антонов — кореспондент аґентства ТАСС, Платкаїс — аташе при совєтському посольстві та Ковальонок, який прибув на зміну Петрову.

Цим аґентам МВД допомагав торговельний аташе Харковец.

Королівська комісія встановила, що совєтська шпигунська сітка в Австралії відмінна від тієї сітки, яка діяла в Канаді в 1945-му році. Як заявив голова цієї комісії Віндер, справа Ґузенка в Канаді змусила совєтську владу змінити свою систему шпигунства в Австралії.

Документи, передані Петровим австралійському урядові, показують, що совєтські шпигуни у своїй таємній кореспонденції замість слова „Москва" вживали „Олімпія", а замість слова „Канбера" — „село". Зашифровані директиви прибували з Москви у формі непроявлених фільмів. При потребі їх можна в одну мить знищити, виставивши на світло. Королівська комісія встановила, що правдиве прізвище Петрова — Шоров, що він народився в Сибірі в 1907 році в селянській родині. Петров слідкував „службово" за поведінкою членів совєтського посольства та за діяльністю антикомуністичних організацій в Австралії.

Королівська комісія встановила, що совєтські шпигуни застосовували при вербуванні нових „сексотів" тактику шантажу і використовували особисті слабкості австралійських громадян. Починаючи від 1951-го року, аґенти МВД зустрічали щораз більші трудноші при вербуванні шпигунів. Головним об'єктом шпигунської діяльности совєтського посольства в Австралії бумо міністерство закордонних справ та військові відділи цього міністерства. Королівська комісія далі продовжує слідство в цій справі.

(За „Голосом Канади")

● 11 англійських юнаків прибули літаком до столиці червоного Китаю, Пейпінгу. Головою цієї групи є Джан Вуд, учитель і репрезентант англійської молодечої організації Янг Френдс, що є... релігійною англійською організацією. Вони прибули на запрошення комуністичної федерації китайської „демократичної" молоді.

● РОЗШУКИ ●

Шукаю двоєрідного брата АНТОНА МИХАЛЮК з села Ренів, пов. Зборів. Хто знав би щось про нього, або він сам, прошу ласкаво писати на адресу:
PETRO STADNYK
25 Schuyler St., Amsterdam, N. Y.

ПОШУКУЮ Кревних і Знайомих зі Збоїск к. Львова. МАРІЯ ПЕЛИХ по мужові Добровольська. Моя адреса:
M. DOBROWOLSKA
318 Bergen Street
Newark 3, N. J.

ОЛЬХОВИЙ ОЛЕКСА пошукує брата ОЛЬХОВОГО Андрія і сестру Катерину ГУРНІК з Комарна, повіт Рудки, що перебували в Ню Йорку. Справа:
Важні родинні відомості.
Писати:
D. BODNARCZUK
151 Augusta Ave., Toronto, Ont. Canada.

Спорт

СХОДИНИ ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ

В п'ятницю, дня 11-го червня 1954, відбудуться в залі Народного Дому в Ню Йорку, о год. 8-й вечора, Сходини Олімпійського Комітету та представників спортових клюбів і організацій молоді для дальшої підготови олімпіяди, що відбудеться в літі 1955 року в Ню Йорку. В програмі також звіт голови В. Бакада про поїздку до Канади і зорганізування комітетів окремих ланок.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. — В-во св. Арх. Михаїла відд. 142, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться в суботу, 12-го червня в салі У.Н.Дому в год. 7:30 ввечір. На зборах зложить звіт з конвенційних нарад наш делеґат а також буде роздача чеків дивіденди. — А. Полевчак, предс. і делеґат; С. Пограничний, рек. секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во „Любов" повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 13-го червня. Проситься всіх членів прийти, вислухати звіту Делеґатів з 23. Конвенції та забрати свої дивіденди. Нагадуємо довгуючих членів, щоб вирівняли свої залеглости, інакше будуть суспендовані. — М. Дубас, предс.; А. Гарасим, кас.; М. Сеник, предс.

ФЕНІКСВІЛ, ПА. — Місячні звичайні збори Т-ва св. Петра і Павла відд. 321, відбудуться в неділю, 13-го червня, в укр. залі, о год. 1-ій попол. Буде звіт делеґатів з 23-ої Конвенції УНС та роздача чеків дивіденд. Присутність всіх членів обов'язкова. — Д. Чук, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. — Піврічні збори Т-ва Запорозька Січ, відділ 388, відбудуться в неділю, 13-го червня, о год. 2-гій попол. в У.Н.Домі, 4 Ворд вул. Уряд здасть звіт за 6 місяців а делеґати здадуть звіт з 23. Конвенції УНСоюзу. Буде роздача дивіденд, тому присутність всіх обов'язкова. — Т. Весоловський, предс.; В. Паньків, кас.; Є. Воловняк, секр.

ГЕМТРЕМК, МІШ. — Місячні сходини Т-ва ім. М. Шашкевича, відд. 94, відбудуться в суботу, 12-го червня, о год. 7. веч., в залі УДКлюбу, 2326 Grayling, на яких делеґати звітуватимуть про 23-ту Конвенцію УНСоюзу. Просимо всіх членів прийти на ці сходини. Важні справи. — Є. Зубальський, предс.; М. Мандрух, рек. секр.

ЩАДІТЬ У ЛЕГКИЙ

СПОСІБ...

КУПУЙТЕ СВОЇ БОНДИ

ЧЕРЕЗ ПЕЙРОЛ СЕЙВІНҐС!

Ділимося сумною вісткою з Приятелями, Знайомими, бувш. Вояками Визвольних Змагань та Товаришами сцени, що дня 8-го червня 1954 р., в Ансонії, Конн., по короткій недузі упокоївся в Бозі в 60-тому році життя

бл. п. Олександер ТИМЧЕНКО,

б. сотник військ С. Петлюри, учасник Визвольних Змагань та довголітній актор української сцени.

Покійний походив з Києва, прожив більшу частину свойого життя в Галичині і залишив в глибокому смутку свою родину.

Похорон відбудеться в суботу, 12-го червня, о год. 8:30 рано з Церкви св. Петра і Павла в Ансонії з похоронного заведення Едварда Адзіми в Дербі, Конн.

Горем прибиті

ДРУЖИНА і СИН.

Посмертні Згадки

АНДРЕЙ БОЙКО, довголітний член Б-ва св. Димитрія відд. 288, УНСоюзу в Бетлегем, Па., помер 5-го червня 1954 р., проживши 67 років. Покійний походив зі Городище, пов. Бережани, Галичина. Полишив в смутку дружину Анну, 4 синів, 2 дочки, 9 внуків і сестру. Похорон відбувся 8. червня з укр. кат. церкви св. Йосафата. — В. И. П.!
Д. Мушастий, секр.

МЕТОДИЙ БАДАН, член 280 відд. в Скрентон, Па., помер 27 травня 1954 р., проживши 67 років. Покійний родився в с. Вільки Мазовецькі, пов. Рава Руська, Зах. Україна. Покійний брав живу участь в громадськім житті. Оставив горем прибитих дружину Катерину, дочку Ольгу і сина Стефана. Порохон відбувся 29-го травня з погребового заведення на цвинтар Вашбури Цеметери. — В. И. П.!
Р. Рубльовський, секр.

Книжка й часопис — найнеобхідніші речі в домі культурної родини.

В десяту річницю смерти

бл. п. Ред. Осипа Боднаровича

відправиться

СЛУЖБА БОЖА та ПАНАХИДА

в неділю, 27-го червня 1954 р., о год. 12-тій вполудне в греко-кат. церкві св. Петра і Павла в Cleveland, Ohio.

РОДИНА.

Вступайте в члени УНСоюзу!

ТАРЗАН, ч. 3290. Ультиматум

"...AGAIN, VOLTHAR, MY FRIEND," SAID TARZAN. "AND AGAIN," VOLTHAR REPLIED, "YOU SAVE MY LIFE!"

— Ми знову зустрілися, мій приятелю Волторе, — сказав Тарзан. — І знову — відповів Волтор, — ви врятували мені життя.

"THESE PEOPLE," TARZAN WHISPERED HURRIEDLY, "MUST NOT KNOW WE ARE FRIENDS. SOME SEEK AN EXCUSE TO KILL ME--THEY DON'T NEED ONE TO KILL YOU!"

— Ці люди, — прошепотів Тарзан у поспіху, — не мусять знати, що ми приятелі. Дехто шукає приводу, щоб мене вбити... І вони не сміють убити і вас!

"...EROT TO ME!" NEMONE COMMANDED THE GUARD. "RETURN THE CATHANEAN TO HIS CELL. I SHALL DECIDE HIS FATE LATER!"

— Гемноне і Ероте, приведіть Тарзана до мене! — наказала Немона. — Заведіть катанеанця до його келії. Я вирішу пізніше його долю!

"I CHAMPIONED THIS MAN," SAID TARZAN, COLDLY. "SINCE THE LION IS DEAD, HE IS FREE. RETURN HIM TO HIS CELL AND I GO WITH HIM!"

— Я оборонив цю людину, — холодно сказав Тарзан. — Через те що лев мертвий, вона — вільна. Заведіть її до її келії, а я піду з ним!

Distr. by United Feature Syndicate, Inc.